Attorney–client privilege or **lawyer–client privilege** is the common law doctrine of legal professional privilege in the United States. Attorney–client privilege is "[a] client's right to refuse to disclose and to prevent any other person from disclosing confidential communications between the client and the attorney."[1]

The attorney–client privilege is one of the oldest privileges for confidential communications.[2] The United States Supreme Court has stated that by assuring confidentiality, the privilege encourages clients to make "full and frank" disclosures to their attorneys, who are then better able to provide candid advice and effective representation.[3]

The **clergy–penitent privilege**, **clergy privilege**, **confessional privilege**, **priest–penitent privilege**, **pastor–penitent privilege**, **clergyman–communicant privilege**, or **ecclesiastical privilege**, is a rule of evidence that forbids judicial inquiry into certain communications (spoken or otherwise) between clergy and members of their congregation.[1] This rule recognises certain communication as privileged and not subject to otherwise obligatory disclosure; for example, this often applies to communications between lawyers and clients. In many jurisdictions certain communications between a member of the clergy of some or all religious faiths (e.g., a minister, priest, rabbi, imam) and a person consulting them in confidence are privileged in law. In particular, Catholics, Lutherans and Anglicans, among adherents of other Christian denominations, confess their sins to priests, who are unconditionally forbidden by Church canon law from making any disclosure,[2][1] a position supported by the law of many countries, although in conflict with civil (secular) law in some jurisdictions. It is a distinct concept from that of confidentiality (see non-disclosure agreement).

The protection of the clergy–penitent privilege relationships rests on one of the more basic privileges as strong or stronger than the similar clauses to confidentiality between lawyer and client.[3]

A confidential communication between the physician and the patient is afforded privilege only when the communication was made in the course of a professional relationship. The information that the physician gathers about the patient's condition in the absence of a professional relationship is not given protection from disclosure.

Where there is no statutory doctor-patient privilege, confidentiality may be implied from contractual language between the physician and the patient. When a patient implicitly waives one's doctor-patient privilege by filing a lawsuit based on one's medical health, the patient only waives the privilege to the matters that are causally relevant to the patient's medical condition at issue.

Doctor-patient privilege differs from doctor-patient confidentiality, which protects a patient's medical records and information outside of the context of a lawsuit. This protection is granted by state and federal statutes, such as the HIPAA Privacy Act.

נשתן מתורגמן טו לֹא־תַעֲשׂוּ עָוֶל בַּמִּשְׁפָּט
לֹא־תִשָּׂא פְנֵי־דָל וְלֹא תֶהְדַּר פְּנֵי
גָדוֹל בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עֲמִיתֶךָ: טז לֹא־
תֵלֵךְ רָכִיל בְּעַמֶּיךָ לֹא תַעֲמֹד עַל־

אֲנָא יְיָ: טו לָא תַעֲבְדוּן
שְׁקַר בְּדִין לָא תִסַּב אַפֵּי
מִסְכֵּנָא וְלָא תְהַדַּר אַפֵּי
רַבָּא בְּקוּשְׁטָא תְּדִינִיהּ
לְחַבְרָךְ: טז לָא תֵיכוּל
קוּרְצִין בְּעַמָּךְ לָא תְקוּם
תו"א נגדך תשפט עמיתך סנהדרין ח יא
בגזרות ל לא תלך רכיל נתוכחת ש
סנהדרין ל לא: לא תעמוד על דם רעך סנהדרין פב

שפתי חכמים

דבשרשם בהר וסירם"ו בב"ק (דף קי"ג) בעגלות וסוס כמו פוקב ל' ויפקבני זה שמים כי ס"ל מלקלף לבי"ת בדבסמוך בסירם"ו בעלמו: ע וגם התועבה קרויה מגלוי שלא' כי כל תועבת ה' מסר שגם בב' רמסס: ם דשל"ב מלי לא תשפט סני דל מסו סני לאו בכלל לא תשפטו עול במשפט: צ ר"ל דוקא בשפוט מביך מדין אומו לקף זכות אבל אם הוא רשע קוי דן אומו לחובה ושיין בפי' שמעל"ם ס"ק דמס' מגות: קל"ל שיש בקלת

רש"י

לפי שהדבר הזה אינו מסור לבריות לידע מה דעתו של זה לטובה או לרעה ויכול להשמט ולומר לטובה נתכוונתי לפיך נאמר כן וירא מאלהיך המכיר מחשבותיך וכן כל דבר המסור ללבו של אדם העושהו ואין שאר הבריות מכירות בו נאמר בו וירא מאלהיך: (טו) לא תעשו עול במשפט. מלמד שהדיין המקלקל את הדין קרוי עול. מגאוי ומשוקץ. חרם ותועבה. שהעול קרוי תועבה שנאמר (דברים כה) כי תועבת ה' וגו' כל עושה עול ע והתועבה קרוי' שקץ וחרם שנ' (שם ז) ולא תביא תועבה אל ביתך והיית חרם כמוהו שקץ תשקצנו וגו': לא תשא פני דל. (ת"כ) שלא תאמר עני הוא זה ם והעשיר חייב לפרנסו אזכנו בדין וגמלא מהפרנס בנקיות: ולא תהדר פני גדול. שלא תאמר עשיר הוא זה בן גדולים הוא זה היאך אכיישנו ואראה בבושתו עושה יש בדבר לכך נאמר ולא תהדר שני גדול: בצדק תשפוט עמיתך. כמשמעו ד"א הוי דן את חבירך צ לכף זכות (סנהדרין לב): (טז) לא תלך רכיל. אני אומר על שם שכל משלחי מדנים ומספרי לה"ר הולכים בבתי רעיהם לרגל מה ידאו רע אז מה ישמעו רע לספר בשוק נקראים הולכי רכיל הולכי רגינה אשפיי"מנט בלעז. ורתיה לדברי שלא מגיעו רכילות שאין כתוב בל' הליכה. לא תלך רכיל. הולכי רכיל נחשת וברזל (ירמיה ו) ושאר לה"ר אין כתוב בו הליכה (תהלים קא) מלשני בסתר רעהו (שם קב) לשון רמיה (שם יב) לשון מדברת גדולות לכך אני אומר שהל' הולך ומרגל שהכ"ף נחלשת בגימ"ל שכל האותיות שמולאיהם ממקו' א' ק מתחלפות זו בזו כי"ת בפ"א וגימ"ל בכ"ף וקו"ף בג"ף וגו"ן בלמ"ד ווי"ן בנד"ו וכן (ש"ב י"ט) ויורגל בעבדך רגל במרמה נאמר עלי רעה ולן (תהלים טו) לא רגל על לשונו וכן ריכל המוחר ומרגל אחר כל סחורה וכל המוכר בשמים להתקשט בהם הנשים על שם שמחזר תמיד בעיירות נקרא רוכל ל' רגל ותרגומו לא תיכול קורצין כמו (דניאל ג') ואכלו קורציהון די יהודאי אכל קורצא די מלכא נרחה בעיני שהיה משפשפ לאכול בבית המקבל דבריהם שם הלעטה והוא גמר קוזק שדברין מקויימים ומעמידים על האמת ואותה הלעטה נקראת אכילת קורצין לשון קורץ בעיניו (משלי ו) שכן דרך כל הולכי רכיל לקרוץ בעיניהם ולרמוז דברי רכילותן שלא יכינו שאר השומעים: לא תעמוד על דם רעך. לראות במיתתו ואתה יכול להגילו (ת"כ) כגון

דַּם רֵעֶךָ אֲנִי יְהוָה: יז לֹא־תִשְׂנָא
אֶת־אָחִיךָ בִּלְבָבֶךָ הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ
אֶת־עֲמִיתֶךָ וְלֹא־תִשָּׂא עָלָיו חֵטְא:
יח לֹא־תִקֹּם וְלֹא־תִטֹּר אֶת־בְּנֵי

עַל דְּמָא דְחַבְרָךְ אֲנָא יְיָ:
יז לָא תִשְׂנֵי יָת אָחוּךְ
בְּלִבָּךְ אוֹכָחָא תּוֹכַח יָת
חַבְרָךְ וְלָא תְקַבֵּיל עַל
דִּילֵיהּ חוֹבָא: יח לָא
תְקוּם וְלָא תִטַּר דְּבָנֵי
תו"א לא תבגוד אמתיס קוב נדרים סר טוסס
ערכין סז: סוכה טוכיח מלוכיח ל ו
לא מקס מלא חסר יומא כב

אונקלוס

ויקרא א ויקרא א

א א וְיִקְרָא אֶל־מֹשֶׁה, וַיְדַבֵּר
יְהוָה אֵלָיו מֵאֹהֶל
מוֹעֵד לֵאמֹר: ב דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי

ד: וקרא למשה ומליל יי עמה מן משכן זמנא למימר: ג מלל עם בני

ד: שבעת ימים פרק ראשון יומא

להם חומה אף כאן שביל "ויקרא אל משה וידבר למה הקדים קריאה לדיבור". לימדה תורה דרך ארץ שלא יאמר אדם דבר לחבירו אלא א"כ קורהו מסייע ליה לרבי חנינא דאמר רבי חנינא לא יאמר אדם דבר לחבירו אלא אם כן קורהו לאמר אמר ר' "(מוסיא בר בריה דרבי מסיא משמיה דר' מוסיא) רבה אמניין לאומר דבר לחבירו שהוא בבל יאמר עד שיאמר לו לך אמור? שנאמר "וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר מכלל דתרוייהו סבירא להו מלואים כל הכתוב בהן מעכב בהן דאיתמר מלואים ר' יוחנן ורבי חנינא חד אמר כל הכתוב בהן מעכב בהן וחד אמר דבר המעכב לדורות מעכב בהן שאין מעכב לדורות אין מעכב בהן תסתיים דר' יוחנן הוא דאמר כל הכתוב בהן מעכב בהן מדקאמר ליה "ר' שמעון בן לקיש לר' יוחנן אי מה מלואים כל הכתוב בהן מעכב בהן ולא קא מהדר ליה ולא מידי תסתיים מאי בינייהו אמר

חניא דפליגי בהא מילתא בעלמא תסתיים מהכא דרבי יוחנן הוא דאמר כל הכתוב בהן מעכבא בהן:

* בלמדך שאליו בגדו היה נמשך הקול באהל מועד. משהוקש המשכן ונדבר עמו מעל הכפורת לא היה הקול נשמע לישראל דהאי קרא דישמע את הקול באהל מועד כתיב ריש דקרא, ובכא משה אל אהל מועד וגו': שהוא בבל יאמר כו'. תלמוד לומר "לאמל" - לא אמור הדברים אלא אם כן נותן לו רשות: מכלל דתרוייהו וכו'. מהדר לעיל מדאמר ליה ריש לקיש לר' יוחנן מי מה מלואים כל הכתוב בהן וכו' ומודי ליה מכלל דתרוייהו כו': ותסתיים. פלוגתא דרבי יוחנן ורבי

המאירי פרק ראשון יומא

[דף ד ע"ב] **ממה** שנאמר בתורה ויקרא אל משה וידבר וגו'

והיה לי לו באמרו וידבר לבד למדנו דרך ארץ שבשעה שאדם מתחיל לדבר לחבירו ראוי לו שיקראהו תחלה ולהודיעו שהוא רוצה לדבר עמו. וממה שנאמר שם "לאמר" כלומר שאמר לו דברים אלו על מנת שיאמרם למדנו דרך ארץ למי שאומר דבר לחבירו אע"פ שלא מצוה לו בסוד שהוא בבל יאמר, אא"כ אומר לו בבל

דבר, שהוא אומר לו אותן הדברים בלך אמור והוא עצמו אומרו" ונאמן רוח מכסה דבר כלומר דבר אע"פ שאינו סוד והולך רכיל מגלה סוד אע"פ שנאמר לו בסוד.

פרק שביעי

א המרגל בחבירו עובר בלא תעשה שנאמר לא תלך רכיל בעמיך. ואע"פ שאין לוקין על דבר זה עון גדול הוא, וגורם להרוג נפשות רבות מישראל. לכך נסמך לו ולא תעמוד על דם רעך. צא ולמד מה אירע לדואג האדומי: **ב** אי זהו (רכיל) זה שטוען דברים והולך מזה לזה ואומר כך אמר פלוני כך וכך שמעתי על פלוני. אע"פ שהוא אמת הרי זה מחריב את העולם. *יש עון גדול מזה עד מאד והוא בכלל לאו זה והוא לשון הרע, והוא המספר בגנות חבירו אע"פ [ה] שאומר אמת. אבל האומר שקר נקרא מוציא שם רע על חבירו. *אבל בעל לשון הרע זה שיושב ואומר כך וכך עשה פלוני וכך וכך היו אבותיו וכך וכך שמעתי עליו ואמר דברים של גנאי. על זה אמר הכתוב יכרת ה' כל שפתי חלקות לשון מדברת גדולות: **ג** אמרו חכמים שלש עבירות נפרעין מן האדם בעולם הזה ואין לו חלק לעולם הבא. עבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים ולשון הרע כנגד [כ] כולם. ועוד אמרו חכמים כל המספר בלשון הרע כאילו כופר בעיקר. שנאמר אשר אמרו ללשוננו נגביר שפתינו אתנו מי אדון לנו. ועוד אמרו חכמים שלשה לשון הרע הורגת. [ג] האומרו. °והמקבלו. וזה שאומר עליו. והמקבלו [ד] יותר מן האומרו: **ד** ויש דברים שהן אבק לשון הרע. כיצד מי יאמר לפלוני שיהיה כמות שהוא עתה. או שיאמר ²שתקו מפלוני איני רוצה להודיע מה אירע ומה היה וכיוצא בדברים האלו. וכל המספר בטובת חבירו בפני [ה] שונאיו הרי זה אבק לשון הרע שזה גורם להם שיספרו בגנותו. ועל זה הענין אמר שלמה מברך רעהו בקול גדול בבקר השכם קללה תחשב לו. שמתוך טובתו בא לידי רעתו. וכן המספר בלשון הרע דרך שחוק ודרך קלות ראש כלומר שאינו מדבר בשנאה. הוא ששלמה אמר בחכמתו כמתלהלה היורה זקים חצים ומות ואמר הלא משחק אני. וכן המספר לשון הרע דרך רמאות והוא שיספר לתומו כאילו אינו יודע שדבר זה שדבר לשון הרע הוא אלא כשמתחזה בו אומר איני יודע שדבר זה לשון הרע או שאלו מעשיו של פלוני: **ה** אחד המספר בלשון הרע בפני חבירו או שלא בפניו, והמספר דברים [ו] שנורמים אם נשמעו איש מפי איש להזיק חבירו בגופו או בממונו ואפילו להצר לו או להפחידו הרי זה לשון הרע. ואם נאמרו דברים אלו בפני שלשה כבר נשמע הדבר ונודע. ואם סיפר הדבר אחד מן השלשה פעם אחרת אין בו משום [ז] לשון הרע. והוא שלא יתכוין להעביר הקול

א סמ"ג לאוין ס' ע: ב ב"כ קסד:

דבר וחזרתי לאחורי. ויש לחמוה על רבינו למה כתב דלא כרבא. ומה שכתב והמספר דברים שנורמים אם נשמעו איש מפי איש וכו'. בעובדא דיהודא בן גרים בס' במה מדליקין (שבת ל"ג):

ה ואם נאמרו דברים אלו בפני שלשה וכו'. כס"ג דערכין (דף י"ו) וכתבה הרי"ף פרק במה מדליקין כל מילתא דמתאמרא באפי תלתא

קש שלו והורגו וגוזלו הדם הורגים להורג ודורשי דמי שניהם הורגים לגמור פגרם מיתה קרוביהם. אבל כשמספר בגנות חבירו אין השומע נענש כי הוא לא יקפיד מגנות האחר ואין שם חשש שהנאמר עליו יהרוג למקבל. וז"ש שהראשון הוא חליתאי כלומר אומו שהזכיר תחלה דהייגו רכיל הוא חליתאי כי גם לשלישי חגע הרעה כמו שכתבתי והשני דהייגו בעל לשון

השגת הראב"ד

*אבל בעל לשון הרע שיושב ואומר כך עשה פלוני. א"א לא אלא קשה הראשון מן השני שהראשון הוא חליתאי והורג נפשות, והשני חגין ואינו הורג אלא את עצמו. ביאה זאת:

פ"ק) חייב אדם ליזהר ביחומים ואלמנות אפי' הם עשירים גדולים וכל המקניטן או מכעיסן או הכאיב להן או רדה בהן או אבד ממונם עובר בל"ת וכ"ש המכה אותן או המקללן שגא' כל אלמנה ויתום לא תענון בד"א בזמן שענה אותן לגרמו אבל עינה אותן הרב כדי ללמדן תורה או אומנות או להוליכן דרך ישרה מותר ואעפ"כ לא יתנהג בהן מנהג כל אדם אלא יעשו להם הפרש וינהגם בנחת וברחמים גדולים אחד יתום מאב וא' יתום מאם. ומד אימתי נקראים יתומים לענין זה עד שלא יהיו צריכים לאדם להסמך עליו ולאמן ולהטפל בהן אלא יהיה עושה כל צרכיו לעצמו כשאר כל הגדולים: המרגל בחבירו עובר בל"ת שנאמר לא תלך רכיל בעמך איזה רכיל זה שטוען דברים והולך מזה לזה ואומר כך אמר פלוני כך וכך שמעתי על פלוני אע"פ שהוא אמת ה"ז מחריב העולם. יש עון גדול מזה והוא לשון הרע והוא מספר בגנות חבירו אע"פ שאמר אמת (כגון דאמר איכא איכא נורא אלא כי פליגא [ערכין טו.] דשכיח בשרא וכווני אפי' זה הוי לה"ר וכגון דאפיק לי' בלה"ר) חבא לאומר שקר נקרא מוצי' שם רע על חבירו אבל בעל לה"ר זה שיושב ואומר כך וכך עשה פלוני כך וכך היו אבותיו כך וכך שמעתי עליו. בירושלמי [שם ה"א] מוחר לומר לה"ר על בעלי המחלוקת מ"ט ואני אבא אחריך ומלאתי את דבריך הג"מ ודוקא למלך כסר כמו נתן לדוד (הגהות סמ"ק) והמקבל גרע יותר מהאומרו (ואם רואה דברים מיכרים דשאי להאמין ולקבל כדאמריק פ' במה בהמה [ו.] בדוד ע"ש) (הג"מ) אבק לה"ר כילד שאמר מי יאמר לפלוני שיהיה כמות שהוא עתה או שיאמר שתקו אינו רואה להודיע מה אירע ומה היה וכיוצא בדברים אלו וכל המספר בטובת חבירו בפני שונאיו ה"ז אבק לה"ר שהוא גורם להם שיספרו בגנותו (אבל בפני אוהביו מותר) (ס"ח) אבן רש"י פי' [ערכין טו.] לא יספר יותר מדאי בטובתו דמחוך שמספר ומונה מדותיו א"א שלא יבא לידי גנותו (הג"מ): ול"ע דבב"ב דקס"ד איתא שהיה אומר כמה נאה כתב זה וא"ל ר"ש לאו אנא כתביה אלא יהודא חייטי' וא"ל כך מלה"ר. וכן המספר לה"ר דרך שחוק ודרך קלות ראש כלומר שאינו מדבר בשנאה הוא ששלמה אמר כמתלהלה היורה זיקים חיצים ומות וגו' ואמר הלא משחק אני. וכן המספר לה"ר דרך רמאות כמתלהלה היורה זיקים חיצים ומות וגו' ואמר הלא משחק אני. וכן המספר דברים שנורמים אם נשמעו איש מפי איש מ' המספר בפני חבירו או שלא בפניו המספר דברים שנורמים אם נשמעו איש מפי איש להזיק לו בגופו ואפי' להצר לו להפחידו ה"ז לה"ר (וע' בשבת דף (ל"ב)

ג"כ בסוס ע"ש. ועיין בסו"ת בית אפרי' חלק ח"ח סימן ע"ו ועיין מה שכתב בשם הרש"ש שלא יאמר בחלמוד בילים אלא בילים. ונראה דהאידנא שהורגלו לומר בעיס על בילים שלאמשם ויש במלת בילים הרגשה יותר לדבר מגונה שפיר דמי לומר בילים וע"ש שכתב בענין

הא יש מושיע לה בכל דבר שיכול להושיע גופא] מניין לרואה את חברו שהוא טובע בנהר או חיה גוררתו, או לסטין באין עליו שהוא חייב להציל ת"ל לא תעמוד על דם רעך. והא מהכא נפקא מהתם נפקא? אבדת גופו מניין ת"ל והשבותו לו. אי מהתם הוה אמינא ה"מ בנפשיה אבל מיטרח ומיגר אגורי אימא לא קמ"ל תנו רבנן אחד הרודף אחר חבירו להרגו ואחר הזכר ואחר נערה המאורסה ואחר חייבי מיתות ב"ד ואחר חייבי כריתות מצילין אותן בנפשו אלמנה

וכו' ולכתי ילפא נערה מרולא שפהרג ולא תעבור כדלקמן? ומיהו הכא לא אמיקנא נמילתיה דר' דאגב גרדא אתיא: ומדקאמר אין מושיע מכלל דבעיא תשועה: לאבדת גופו. כגון נטבע בנהר מגיין שאתה מצווה על השבתו: ת"ל והשבותו לו. קרא יתירא הוא למדרש הסב את גופו לעצמו: פני מילי בנפשו. אם זה הרוצחו יכול להצילהו ילילהו: קמ"ל לא תעמוד על דם רעך לא תעמוד על עצמך משמע אלא חזור על כל הדדין שלא יאבד דם רעך: חייבי

דעהו. בנערה המאורסה כתיב (יומא פב.), וכי מה למדנו מרוצח, שהוא כמשפט הרולא קן משפט הדבר הזה (שם) והלא פיהם הוא חוטא מעוד מלמדיב ולנערה לא תעשה דבר, אלא גרולה כמי שרולא בא ללמד כאן ומאלא שהוקש כאן להיות למד, וכבר קאמר כרולא בנערה פגיהן שוין, כמו (שבועה כב) והיה בעם בכהן, ולא נאמר והיה בעם בכהן (פסחים בחא). מה נערה המאורסה ניתן להצילה. ימין דשות לרולה שהוא רודף אחריה שיצילנה ממנו בנפשו של

ספר המצות

מצות לא תעשה

מצוה רצ"ז

הזהירנו מלהתרשל בהצלת נפש אחר כשנראהו בסכנת מות או ד'הפסד ויהיה לנו יכולת להצילו כמו שיהיה טובע בנהר ואנחנו נדע לשחות ונוכל להצילו או יהיה לסטים משתדל להרגו ונוכל לבטל מחשבתו או לדחות ממנו נזק [א] ובאה האזהרה באמרו לא תעמוד על דם רעך. וכבר אמרו שמי שיכבוש עדות תכלל הן גם כן זאת האזהרה כי הוא רואה מטון חברו אבד והוא יכול להחזירו אליו ובאמרו האמת. וכבר בא בזה הענין ג"כ אם לא יגיד ונשא עונו. ולשון ספרא מגין שאם אתה יודע לו עדות שאין אתה רשאי לשתוק ת"ל לא תעמוד על דם רעך ומגין שאם ראית אותו טובע בנהר או חיות או ליסטים באין עליו שאתה חייב להצילו ת"ל לא תעמוד על דם רעך (ב) ומשפטי מצוה זו כבר התבארו בסנהדרין

מאירת עינים — הלכות תכה תכו חכו חובל בחבירו שפתי כהן שלו

כא מצוה להצילו. הכ"י כתב התילוק בין מומר חוכל נבילות להיתכן ובין רועה בהמה דקה (דתף שגם רועים להתכון ולהגיחת עצמו מניחו לרעות בגדות ישראל) דהרועים עושה עניירה מידי יום ביום וכל היום מ"מ"כ חוכל נבילות לתתכן ובפרישה כתבמי עוד חילוק ואל דהחוכל נבילות לתתכן לינו חוטא חלא לגי"ל משל"ב רועה דנהל וחוטא לחבירו ישראל ע"ש:

תכוא לו שישמר מחרים. דאלו להצילו בגופו מוהשמנותו לו נעקה ולחבירה גופו של חבירו ענין להמיר לו ומלא תעמוד על דם רעך מרבינן תפי' להוציא ממון ע"י שישכור אחרים להצילו בגילו נרין. וכתב הרא"ש והטו' בסי' ש ז"ל מיהו אם יש לו ממון לשכיר עצמו חייב בגלם לחבירו הגיגת הרא"ש ריחיה לדבר ומהגיגת מהשמיטו המחבר ומוד"ם ז"ל: (ב) מצוה על לא תעמוד ט'. ובהגה"מ כתבו לבירוגלמי מהיק דבריך תפי' לרבנים עצמו נפקא סברה עגול ש"ב וקבילו הב"י וכתב ז"ל ונראה שהטעם הוא מפני שהלא תלוי וקוא הפקא עכ"ל גם זה השמיטו המחבר ומור"ם ז"ל ומה ז"ל ביון שהפוסקים הרי"ף והרמב"ם והרא"ש ומבור לא הביאוהו בספריהם ת"ה

תכא (א) מצוה להצילו כו'. ומכל מקום לין מחויב לפדותו אם נפנה אלא דאם רוצה לפדותו אין אחור נדבר ב"י ומור"ם ס"ב ונסימן רכ"ב סם סעיף ו' וכ"ח שם:

תכו (א) לו שישכור אחרים כו'. עיין בסמ"ע סעיף קטן א' עד ומהמיתה שהשמיטו המחבר ומור"ם ז"ל כו' כבר כתבו מור"ם בי"ד סי' רל"ג ורב"ן בס"ה בהגהה בשם מרדכי ע"ש ועי"ש סכ"ב בשם מהרי"ן:

תכו (א) הינו זקוק לו כו'. עיין בתשוב' מבי"ט ח"ב סי' ק"י: (ב) של שני שותפים כו'. ונשותף עכו"ם פסק בים"ם פי"ח דחולין דתייב ע"ם לחנם לפי מה שפסק מור"ם בי"ד סימן רפ"ו ס"ל בהג"ה במחזה דפטורה אפשר דהוא הדין בנמענקה ולפי המרדכי דע"ן יש להסתפק:

כא (א) מצוה לעשות ואסור לעשות על דמו (שם ד"ג) (עיין ביורה דעה סימן קכ"ג):

תכו חייב אדם להציל את חבירו בין בגופו בין בממונו' ובו ס"א:

א לא תראה את חבירו טובע בים או ליסטים באין עליו [א] או חיה רעה באה עליו ויכול להצילו הוא בעצמו א (א) ב' או ששכר אחרים להעמיל ולא חצילו. אי. ששכר עכו"ם או מסרים מחשבים עליו רעה אז מוסגים לו פה ולא גילה אות חבורו חתורעו אז שדע בעכו"ם אז באנס שרוא בא על חבירו ויבטל לפייסו בגלל חבירו ולהחיך מה שבלבו ולא פייסו וכיוצא ברברים אלו (ב) עובר על לא תעמוד על דם רעך:

באר תנוכת חכו

ל' הרשב"ם בפ' ל' שבת דולת ר"ל בנדרים' בס' בן סורר ומורה דם ל' ע"ב

ב לוקים' דבריהם ל' סם אבבר הרמ"ם "הבינמל חייב לפדות לפיכל חיה שאלה דלין לדם שחייב בחבירו בחמרו פיקח דלים ב"ל יום שמוכם לבל' ב"ל הפי' ומבמ"ב שאם בא עבמיסו מחבר ומרש"ל ובתבו הג"מרי בלבלבי מקיק לפי' לסבנים בלמה בסמע אבל' שיש ומבב בב"ל ב"ל מרל' שבמנ' אשבי מחלם ולפי ומב ספק ובאב הבס"שב עבמיסו המחבר בין זה בפיאר מסרי"ם והרשב"ם ומרש"ם נגם בעור לא בחבוהו ע"ב ובל הבקיר בבם אלם חיבמל בשלו מיים בגלם מלם

מקור החיים

לוח יומי: שנה פשוטה - י״ז טבת, י״ז אייר, י״ז אלול. שנה מעוברת - כ״ו טבת, ר אייר, ט״ו אלול.

א. אִם אֶחָד רוֹאֶה, שֶׁחֲבֵרוֹ רוֹצֶה לְהִשְׁתַּתֵּף בְּאֵיזֶה דָּבָר עִם אֶחָד, וְהוּא מְשַׁעֵר, שֶׁבְּוַדַּאי יְסַבֵּב לוֹ עַל יְדֵי זֶה עִנְיָן רַע, (א)

באר מים חיים

משא״כ בזה, דלא היה רק מניעת הטובה, איננו בכלל לשה״ר. זה אינו, דהלא מכלל להצר לו לא נפקא.

(ועוד דבעניננו עכ״פ לא גרע מעני המהפך בחברה ובא אחר ונטלה שנקרא רשע, וק״ו בזה, דמה התם שבזה שהוא מסיר החברה מזה משתכר הוא בזה שנוטל לעצמו, ואעפ״כ הוא נקרא רשע מפני שבזה יורד לחיי חבירו, וכמו שפירש״י שם בקדושין בריש פרק האומר, על אחת כמה וכמה בעניננו שאינו משתכר בזה כלל, כי אינו נוטל השותפות לעצמו, ואינו משכיר עצמו אצל זה, וה״ה בכל הציורים דלקמן, רק שהוא מרע בזה לחבירו שלא ישתכר הוא מזה, דמכלל רשע לא נפקא. וז״ל הח״מ בסימן רל״ז ס״א: המחזיר אחר דבר לקנותו וכו׳ ובא אחר וקנאו נקרא רשע, והוא הדין לרוצה להשכיר עצמו אצל אחר ע״ש ובעניננו כל הדיעות הנזכרות שם מודים דבכהאי גוונא נקרא רשע, כיון שאינו מיטיב בזה לעצמו).

הארכתי בזה כדי שידע המעיין שדבר זה נכנס בכלל לשה״ר ורכילות גמורה, אם לא שיושלמו בו הפרטים המבוארים לקמן בכלל זה. ומה שכתבתי באיזה דבר, כללתי בזה כל הציורים שיבואו בסוף הספר אי״ה.

(א) צריך להגיד לו. וכדי שלא יהיה דבר זה לפלא בעיני הקורא, על שאני מיקל כל כך ומצריך לילך ולהגיד, אני מוכרח להאריך קצת בענין זה.

כי לכאורה בדין זה (ונתפוש ציור אחד והוא הדין בכל הציורים) דלקמן, כגון שרוצה ליקח אחד לשרת אותו בביתו, וזה מכירו מכבר שהוא גנב. יש להסתפק בתלתא גווני, אם מותר להגיד לו כדי שלא יקחנו למלאכתו ולא יהיה נפסד על ידו, או אולי דמצוה נמי איכא, או אפשר דאסור מטעם רכילות, כי הוא גורם בדיבורו לזה הפסד וכנ״ל בתחלת הסימן.

ונ״ל דמחויב מן הדין להגיד לו. וראיה ממה דגרסינן בסנהדרין (ע״ג ע״א) מנין לרואה את חבירו טובע בנהר וכו׳ או לסטין באין עליו, תלמוד לומר לא תעמוד על דם רעך, והובא דין זה בח״מ בסימן תכ״ו שצריך לילך ולגלות אזנו בזה ע״ש. ואין לדחות דהתם דוקא שלסטין רוצין להרגו, ולכן כדי להציל את הנפש צריך לילך ולהרגיל עליהן כדי שישמור את עצמו, אבל בענין ממון אפשר דלא כללה התורה בלאו זה, זה אינו, דהרי איתא (במכילתא) [בספרא] והובא בספר המצות להרמב״ם במצוה רצ״ז, שהלאו דלא תעמוד וכו׳ כולל נמי

צָרִיךְ לְהַגִּיד לוֹ כְּדֵי לְהַצִּילוֹ מִן הָעִנְיָן הָרַע הַהוּא, אַךְ צָרִיךְ לָזֶה חֲמִשָּׁה פְּרָטִים שֶׁאֲבָאֲרֵם בְּסָמוּךְ.

באר מים חיים

לכובש את עדותו בענין ממון ואינו מגיד לו, ואפילו לא תבעו חבירו נמי משמע, כמו שמוכח מלשון דלא תעמוד וכו׳, וכמו שמפורש בספר שער המשפט בריש הלכות עדות וכדמשמע שם בספר המצות גופא.

וגם זה אין לדחות, דהתם הטעם בדבר שיעיד עליו בבית דין, ובב״ד לא שייך רכילות, אבל שלא בב״ד לא, דזה אינו, דבין (דגילתה לנו המכילתא) [דגילה לנו הספרא] דלאו דלא תעמוד וכו׳ כולל עניני ממון נמי, בודאי ממילא נכלל נמי בלאו זה שלא נרשל עצמנו ולהניח את חברנו לבוא לכלל הפסד לכתחלה, כמו לענין נפשות, דכוונת התורה בלאו זה שלא להניח את חברנו לבוא לידי איבוד נפשות לכתחלה, כמו שציירה הברייתא מנין לרואה את חבירו שטובע בנהר וכו׳, דאטו עדות כתיב בקרא.

ומה שציירה הברייתא לענין כובש את עדותו, לומר דבענין ממון יש לאו דלא תעמוד וכו׳, אפילו אם כבר נתן את ממונו בידי אנשי בליעל והם מכחישים לו, כיון דבעדותו של זה יכול לעזרו להרציא מהם, והוא מתעצל בזה, עובר על לא תעמוד וכו׳. וכל שכן בזה הענין שדיברנו, שהנידון אינו יודע את טיבו ומהותו של האיש הזה שרוצה ליקח אותו למלאכתו, ומן הסתם הוא מעמידו בחזקת כשר, והוא מכירו לאיש גנב, בודאי אף שהוא יחידי בדבר, מצוה לומר לו כדי שלא יבוא לידי הפסד ממון, (ואף דבענין עדות, הלאו דלא תעמוד, איננו רק בשנים, דאל״ה אין ראיה שעדותו תועיל לו, וכדמשמע בב״ק (נ״ו ע״א) דעד אחד הכובש עדותו חייב בדיני שמים, דאם תאמר דהלאו דלא תעמוד וגו׳ הוא בכל גווני, פן לא ירצה לישבע ויוכרח לשלם, א״כ תשאר קושית הגמרא שם, דאורייתא הוא עי״ש. שם היינו טעמא משום דלא תועיל כי אם בתרי שיצילו את ממונו שביד חבירו, אבל הכא דלכתחלה הוא, ובודאי יתקבלו דבריו באזני חבירו ויצילו בזה מהפסד, בודאי מחוייב אפילו בחד, דומיא דהצלת נפשות).

ועיין היטב בספר המצות שם ותמצא מבואר כדברינו, דזה לשונו שם: הזהירנו מלהתרשל וכו׳ כשנראהו בסכנת מות, או ההפסד, ויהיה לו יכולת להצילו כמו וכו׳, ובחיבת או ההפסד, כונתו בודאי להפסד ממון, וכמו שהביא לבסוף בשם הספרא, ומפשטות לשונו משמע דכלל בחד גוונא, בין שהיה לו הפסד ונוכל להצילו מן ההפסד, או להצילו שלא יבוא לידי הפסד כענייננו.

ועוד ראיה ברורה מרשב״ם ב״ב (ל״ט ע״ב) בענין מחאה ד״ה ומ״ד וכו׳ ע״ש שפירש דלית ביה משום לשה״ר

מקור החיים

לו הָאֱמֶת. וְכָל שֶׁכֵּן אִם הוּא רוֹאֶה, שֶׁעַל יְדֵי דִּבּוּרוֹ יָכוֹל הַשֶּׁכְּנֶגְדּוֹ לָבוֹא לִידֵי הֶפְסֵד, כְּגוֹן שֶׁיִּתְפַּסְּנוּ, אוֹ שֶׁלֹּא יְשַׁלֵּם לוֹ יִתְרוֹן הַמָּעוֹת, שֶׁהוּא חַיָּב לוֹ עֲדַיִן לַעֲסֹק הַזֶּה, בְּוַדַּאי עָוֹן גָּדוֹל הוּא לַמֵּבִיא לָזֶה. אֲבָל אִם הוּא רוֹאֶה, שֶׁעַל פִּי דִּין תּוֹרָה, יִהְיֶה הַדִּין עִמּוֹ (אוֹ שֶׁיְּהֵא יָכוֹל לַחְזֹר בּוֹ מֵהַמְּקֹם הָרַע הַזֶּה, אוֹ שֶׁיַּחֲזִיר לוֹ הָאוֹנָאָה), וְאִם הָיָה יוֹדֵעַ הַמִּתְאַנֶּה, לֹא הָיָה מִתְרַצֶּה לָזֶה, (לב) צָרִיךְ לוֹמַר לוֹ הָאֱמֶת כַּאֲשֶׁר הוּא, כְּדֵי שֶׁיּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ אֶת אוֹנָאָתוֹ. אַךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת זָהִיר בְּאֵלּוּ הָאֲפָנִים שֶׁאֲכָתֵּב, וְאֵלּוּ הֵן:

יב. א) שֶׁלֹּא יַגְדִּיל בְּסִפּוּרוֹ אֶת הָעוֹלָה אוֹ הַחִסָּרוֹן יוֹתֵר מִמַּה שֶׁהוּא.

ג) אִם הוּא מְשַׁעֵר, שֶׁדְּבָרָיו יִהְיוּ נִשְׁמָעִין לְהַמְאַנֶּה בְּהוֹכָחָה לְהַחְזִיר הָאוֹנָאָה, יוֹכִיחַ אוֹתוֹ בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ לְהַחְזִיר הָאוֹנָאָה, וְלֹא יְגַלֶּה לְנִדּוּן.

ד) אִם יָכוֹל לְסַבֵּב אֶת הַתּוֹעֶלֶת (לה) בְּעֵצָה אַחֶרֶת, שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לְסַפֵּר הַגְּנוּת עָלָיו, לֹא יְסַפֵּר.

ה) שֶׁהָאִישׁ שֶׁהוּא מְסַפֵּר לוֹ, לֹא יִהְיֶה בְּטִבְעוֹ הוֹלֵךְ רָכִיל, דְּאִם הוּא מַכִּירוֹ בְּמִדָּה גְּרוּעָה הַזּוֹ, וּמִסְּתָמָא יְסַפֵּר לְמוֹכֵר, אֵיךְ שֶׁפְּלוֹנִי אָמַר לִי שֶׁהַסְּחוֹרָה הַזּוֹ הִיא רָעָה, אוֹ שֶׁאֵינָנָּה שָׁוָה דְּמֵי הַמְּקֹם שֶׁנָּתַן בַּעֲדָהּ, צָרִיךְ עַיּוּן, אִם מֻתָּר לְסַפֵּר לְאִישׁ כָּזֶה הָאֱמֶת, כִּי הוּא מַכְשִׁילוֹ בְּאִסּוּר רְכִילוּת. וּמִכָּל מָקוֹם נִרְאֶה, דְּאִם הוּא מְשַׁעֵר, שֶׁאִם יַזְהִירוּ, שֶׁלֹּא יְגַלֶּה אֶת שְׁמוֹ, יִשְׁמַע לוֹ - יַעֲשֶׂה כֵּן.

מקור החיים

ב) שֶׁתִּהְיֶה עִקַּר כַּוָּנָתוֹ לְקַנֵּא לָאֱמֶת וְלַעֲזֹר לַאֲשֶׁר אָשַׁם לוֹ, דְּהַיְנוּ לְתוֹעֶלֶת הַמִּתְאַנֶּה, וְלֹא (לג) לְשַׂמֵּחַ בְּקִלּוּן הַמְאַנֶּה. אַף שֶׁהוּא יוֹדֵעַ בְּעַצְמוֹ בְּבֵרוּר, שֶׁהוֹנָה אוֹתוֹ הַמּוֹכֵר בְּזֶה הַמְּקֹם.

וּבְזֶה הַפְּרָט נִכְלָל עוֹד עִנְיָן אֶחָד, וְהוּא כְּמַעַט אוֹתוֹ הַפְּרָט בְּעַצְמוֹ, דְּהַיְנוּ, שֶׁיְּשַׁעֵר, שֶׁתּוּכַל לָבוֹא מִזֶּה תּוֹעֶלֶת, לְאַפּוֹקֵי (להוציא) אִם הוּא יוֹדֵעַ אֶת טֶבַע הַמִּתְאַנֶּה, שֶׁלֹּא אִישׁ דְּבָרִים הוּא לֵילֵךְ בְּדִינָא וְדַיָּנָא, וּלְבַקֵּשׁ אֲנָשִׁים, שֶׁיַּעַזְרוּהוּ בְּעִנְיָן זֶה, רַק יַכְאִיב לִבּוֹ בְּלִבַּד בְּסִפּוּרוֹ, וְיַכְנִיס לוֹ שִׂנְאָה בְּלִבּוֹ עַל הַשֶּׁכְּנֶגְדּוֹ, (לד) אֵין לוֹמַר לוֹ. וּבְיוֹתֵר, אִם שׁוֹאֲלוֹ בְּאֹפֶן זֶה, וּבְאֹפֶן הָרִאשׁוֹן שֶׁצִּיַּרְנוּ, דְּהַיְנוּ, בְּמָקוֹם שֶׁעַל פִּי דִּין אָסוּר לַחְזֹר מִזֶּה, הַמְּקֹם, מְצֻוֶּה לְשַׁבֵּחַ הַמְּקֹם בְּפָנָיו, וְאֵין בּוֹ מִשּׁוּם "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק" (שמות כ"ג ז') (כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַז"ל בִּכְתֻבּוֹת י"ז. הֲרֵי שֶׁלָּקַח מְקֹם רַע מִן הַשּׁוּק וְכוּ', הֲרֵי אוֹמֵר, יְשַׁבְּחֻנוּ בְּעֵינָיו).

באר מים חיים

(לג) ולא לשמוח בקלון. כי אפילו בשאר עונות שאין שום צד זכות על העושה, כתבנו לעיל כמה פעמים בתנאי המספר שצריך ליזהר בזה מאוד, וכ"ש בזה שמצוי הוא מאוד שהמאנה בעצמו אינו יודע שהונה אותו, שהוא סבור שהסחורה שוה המקח הזה, או שאר אמתלאות שעי"ז כהיתירא דמיא להו.

(לד) אין לומר לו. וזה איסורא הוא, ולא מדה טובה בעלמא.

ומאי דמשמע מלשון הגמרא דכתובות (י"ז ע"א) מכאן אמרו מי שלקח מקח רע מן השוק וכו' מכאן אמרו חכמים וכו', דמשמע דמדה טובה בעלמא היא, זה אינו, דשם הלא איירי מן השוק שמתקבצים שם הרבה אנשים, ולא שייך בזה רכילות, דעל מי יכניס שנאה בלבו, כי מסתמא לא ידע ממי קנה, (דאם ידע ממי קנה, הרי היה צריך לגלות לו האמת כדי שיוציא את אונאתו או להחזיר את המקח וכמ"ש בפנים, ובהכי אתי שפיר דדקדקה הגמרא מן השוק), משא"כ בענינו דהלוקח מכיר את המוכר, ובסיפורו יכניס שנאה בלבו עליו, אסור מן הדין.

אם לא שהוא משער בקונה, שאם לא יגלה לו האמת יכנס עוד הפעם לאותה החנות רירמהו החנוני, צריך לגלות לו כיון שנשלמו שאר הפרטים.

עובדי ע"ז ניכהו ומותר לשאת ולתת עמהן ביום אידם ולא חיישינן לאזיל ומודה, ואף דללכת למשתה בנו אסור אף האידנא כדיליף בגמרא מקרא וקרא לך ואכלת מזבחו, וכמבואר בעו"ז קנ"ב ואף במקום דיש חשש איבה, ועי' בריטב"א ע"ז מ' מביא בהג' יד שאול שם לאפי' בזה"ז אסור ולא חיישינן לאיבה כיון דאסור מדאורייתא, וה"מ כשהולך לבית הנכרי לאכול ולשתות שם אבל אם שולח לו הנכרי דורון אין כאן איסור דאורייתא, אלא איסור דרבנן כעין משכתיבו משום לאזיל ומודה לע"ז ובזמן הזה מותר עכ"ל הריטב"א, וא"כ נשדך, בזמן הזה דליכא חשש לאזיל ומודה, אין איסור מעשה זה רק מהכ"ל דגורס להוליד בן לעכו"ס. ועי' שבועות מ"ז ע"ב אזהרה לעוקב אחר כולף מכיון ת"ל לא תכלף לא תכלף וכו' איכו עכין לכאן דהתם מיירי בזכות, וכי"ל דכך איתות דגם עכו"ס קונים אשה בביאה, עי' ירושלמי ריש קידושין ורמב"ם פ"ט הל' מלכים ה"ז, (ודרך אגב ראיתי כתוב בשם החפץ חיים לאסור לשדך לזוג אם ידוע שלא יהיו נזהרין בכלה ובהרת משפחה משום דלא תכלף הכ"ל דכלה בכלל עריות – ולא ראיתי נזהרין בזה).

ובה ראיתי בספר בית דוד מביא בשם כנ"ג יו"ד סימן קנ"ד הגהות הטור אות ע"ז שמסתפק בזה אי אסור לשדך לעכו"ס, אח"כ בא לידי ספר יהודה יעלה להגאון מהר"י אסאד וראיתי ביו"ד סי' ר"ל שם שאלה זו בשם תשו' חוות יאיר סימן קפ"ה וז"ל המזווג בעכו"ס אין איסור ואי"ל דלא עדיף ממוליד דמי יימר שיוליד והוא גם רחוק ומי לכו גדול מן הרמב"ם שעשה רפואה לעכו"ס וכו' ומ"מ קבלתי מפי גדולים וזקנים כי המתעסק באלה לא יצא נקי מזרע שמקדיח תבשילו וכרמז לא תתחתן, כי יסיר עכ"ל, ופסק שם כן להלכה, ולא זכיתי להבין דברי החוות יאיר למה ראיה מרפואה דמותר רק משום איבה, וגם ע"ז עיבער ר"י.

שוב אמרו לי שבספר דרכי תשובה סימן קנ"ד מביא כדרכו אוסרים ומתירים ואין בידי.

סימן עט

אם הרופא מחויב לגלות סודו להכלה, בידעו שהחתן שלה מסוכן מאד ושלא תנשא לו

רופא חדש שאלני שאלה מעניכת, וז"ל בחור אחד כבן עשרים שבה יש לו רח"ל חולאת מסוכנת (רח"ל סרטן) ולהחולה עצמו, וגם למשפחתו לא כולע כלל מזה, וכמובן שזה מחוקי הרופאים שלא לאמור זאת להקרובים, וגם לא להחולה בכדי שלא יכבד עליו החולאת כשיתוודע זאת להחולה, והוא כתאדם לבערה בתולה ורולה ליכנס עמה, והשאלה אם מחויב לאמור זאת להכלה, כי לפי דעת הרופאים לא יחי' יותר משכה לו שכתיים, וכמובן שאם הכלה תדע זאת לא תכנס עמו, לו שב ואל תעשה עדיף לכל זמן שלא בשאל על זה לא הוי בכלל יעלבו רע, ואיכו מחויב לאזור עלי' בכדי לייעלה.

ולאחר העיון קלת בזה, נלפע"ד שמחויב הרופא לומר זאת להכלה, ובאתי בזה בשתים.

א) ברמב"ם (פרק ח' דרולח הלכה י"ג) ובעתק לשונו בחו"מ (סי' תכ"ו) וז"ל הרולה את חברו עובדא בים וכו' לו חיה רעה באה עליו לו ששמע עכו"ס לו מומרים מחשבין עליו רעה לו עומכים לו פח, ולא גילה לוזן חברו, וכיולא בדברים אלו, עובר על לא תעמוד על דם רעך עכ"ל הרי להרמב"ם ושו"ע, כשמחשבים עליו רעה לו עומכים לו פח וכיולא בדברים אלו, הוא עובר על לא תעמוד על דם רעך – וכי"ל ולאי בכלל מה שמקייים הרמב"ם והשו"ע "וכיולא בדברים אלו" דמה לי אם אחרים מחשבים עליו רעה מחמת רשעותם לו לסבה אחרת, עובדא היא, כשהוא יש אותה ביאי עליה רעה, שבזמן קצר לאחר כשוראיה תשאל אלמכה, וכוסף לזה, כפי שאומרים הרופאים, בזמן קצר יצטרך לקבל זרמי־משמל (בעשטראלונג בלע"ז) לרפאותו, ולהקל מעליו קצת ממחלתו וכאבו, ולפי דעתם זה קשה מאוד להולך, אם תתעבר ביכתיים שיוולד עובר שאיכו מתוקן בגופו לו בשכלו וכדומה, ואין לך רעה להאשה יותר מזה, ועובדים על לא תעמוד על דם רעך אם לא יגלה לאזכה מקודם לידע מה לעשות. (א)

ב) יש בזה הלאו דלפ"ע, וכמבואר ברמב"ם (הל' רולח פי"ב הל' י"ל) וז"ל וכן כל המכשיל עור בדרך והשיאו עצה שאיכה הוגכת לו שחיזק ידי עוברי עבירה שהוא עור ואיכו רואה לרך האמת מפכי תאות לבו, הרי זה עובר בל"ת דלפ"ע – (ובתורת כהכים קדושים קופ"ג) וז"ל ולפ"ע לא תתן מכשול, לפכי סומא בדבר, בא לאמר לך בת איש פלוכי מה לכהוכה... הי' כוטל ממך עצה אל תתן לו עצה שאיכה הוגכת, אל תאמר לו לא בהשכמה, מכור את שדך וכו' עי"ש. חזיכן דלהשיאו עצה שאיכה הוגכת, לו לחזק ידי עוברי עבירה שכיהם שוין, והם בלאו דלפ"ע. ומבואר בחל"מ פ"ח מכלאים הל' ו' לאף בשלילה עובר בלפכי עור, ומשום הכי פ"ל להרמב"ם שם לאסור ליטרחל להכיח לעכו"ס שיריכיב לו אילכות כלאים, ואף בלי אמירה רק שהעכו"ס בעצמו רוצה להריכיב כלאים כמי אסור, כיון דבכלי מוזהר,

---

א) עי' בחפץ חיים כלל ט' סע' א) שהאריך ג"כ לומר דאיסור לא תעמוד על דם רעיך שייך אפילו בדברים שבוגעין רק לענין ממון ואין בזה איסור לה"ר מה שמגלה לחבירו שישמר מזה, בש"כ בני"ד דודאי חמיר טפי.

כשיכיח לו לעשות עובר בלפני עור, הרי לאף בשגילה, כלומר שאינו עושה לגוס רק שמניח לו לעשות ואינו מעכבו עובר בלפ"ע, אם כן כמו בעלה שאינה הוגנת, כמו בני"ר, למשל אם יבא לשאול, פשיטא לאסור להשיאו עלה שאינה הוגנת, כמו לחזק ידי עוברי עבירה, וכמו שעוברים לענין עוברי עבירה בלפ"ע אף בשגילה, ממילא אף לענין עלה שאינה הוגנת, אם אינו מעכבו מלעשות מה שאינו הוגן, גם כן עובר בלפ"ע לדעת המל"מ, ועי' בספרי חלי"ע (חלק יו"ד סי' כ"ו) קצת באלוקה, והבאתי דגם לדעת הגר"א (יו"ד רל"ה ד') כדעת המל"מ, וגם בפמ"ג (א"ח תמ"ג סק"ה) ותמ"ד (סק"ו) מבינת להאי למל"מ. אבל לדעת הרלביה (יו"ד סי' רל"ז) אינו כן, רק בשגילה-אינו עובר בלפ"ע עי"ש, באופן שזה תלוי במחלוקת.ב) ועי' מכ"מ (מלוה רל"ב ס"ק א') דעתו כיון לאיסור דלפני עור שייך גם לענין עכו"ם, לאסור להושיב אבמה"מ לנ"ל, א"כ אף לענין עלה שאינה הוגנת אסור להשיאו אף לעכו"ם, ואף שפסק הרמב"ם סוף פי"ב מרוצח, לאסור להשיא עלה טובה לעכו"ם רק לסלק עצמו מעלה, אבל להשיאו עלה רעה גם לנ"כ אסור – א"כ לכאורה בני"ר, אם נאמר דהטעם משום לפ"ע, יאסר אף אם הנידון יהי' כלפי עכו"ם, כיון דאסור להשיאו עלה רעה, ממילא גם בשגילה כשיש בידו לעכבה מעלה רעה שייך לפ"ע, וכמו בהרבה דאסור להניחו לעכו"ם משום דמוזהר, ועובר בלפ"ע כשמניחו, כמו כן לענין עלה רעה – אבל לעשה הא' בני"ר לאסור מעשה לא תעמוד על דם רעך, מבואר להדי' ברמב"ם (פ"ד מרוצח הל' י"א) דלא שייך בעכו"ם דאין זה רעך.

ג) אבל לענין עכו"ם, כיון דעשה דלא תעמוד לא שייך לגבי עכו"ם וכאמור, ועשה דלפ"ע לענין עלה רעה אינו דבר ברור, דהא באינוך מבואר דזה רק לגבי ישראל, וכמבואר במנ"א שם, וגם הא דלפ"ע שייך גם בשגילה במחלוקת שבוי וכאמור. ואון לזה לגבי עכו"ם שפיר שייך לומר גם במציאות, פתגם הגמ' דכתובות (ע"ה א') וכולן מזכות ותולות בבעליהן, וממילא לא הוי כך דבר רע לגבי דידהו להיכשא אף לאיש כזה, אם כן הדעת נוטה, שהרופא אינו מחויב לגלות סודו, אבל כשהנידון כלפי ישראל ובת ישראל, נראה לפע"ד דמחויב לגלות הסוד, שלא לעבור על לא תעמוד, ואפשר גם על לפני עור, וכאמור. ואף דלגבי אשה שייך לומר עד למיתב טן דו ובבב"ק (ק"י ב') אלא מעתה יבמה שבפלה לפני מוכה שאין תיפוק בלא חליצה דאדעתא דהכי לא קדשה עצמה, ומשני התם אבן סהדי דמינא ניחא לה בכל דהו דעד למיתב טן דו מלמיתב ארמלו, התם קאמרי הגמ' דעל ספק שמא ימות הבעל ותיפול לפני מוכה שאין אמריכן עד למיתב טן דו, אבל ליש לבעל מוכה שאין לא מציאו לומר דניחא לה משום עד למיתב טן דו, אדרבה הרי גמרא ערוכה בכתובות ע"ה על כמה מומין לכופין אותו להוציא, ולא אמריכן הסברא דעד למיתב טן דו, אם כן ממילא בני"ר, כיון דידעינן כמעט בטח דהבלה תמאן להיכשא בידעה זאת, וכאמור, ולאי הסברא כותבת דמחויב הרופא לאמור לה שלא לעבור על לא תעמוד או לפ"ע לכמה פוסקים, והיא בעצמה בטוב בעיניה תעשה, בכלפע"ל – והשי"ת ינילנו משגיאות.

סימן פ

בענין אי מותר להתיר קשר החיתון לסבת טעות בשנות הכלה

אודות דו"ד בין המשודך ומשודכת שהיו משודכים זה כשלש שנים וקודם החתונה נתוודע להחתן שרימו אותו בשנות הכלה בחמש שנים, שאמרו לו בשעת החיתון שהיא בת כ"ח והיא צריכה להיות בעת לפי חשבון בת ל"א, ונתוודע ע"י תעודת המעטריקא שהיא בעת בת ל"ו שנים ולא נתתק הקשר בטענתו זאת יען כי היא זקנה ממנו עם שש שנים כי הוא בעת בן שלשים לבח והיא כבר בת ל"ו.

א) בכתובות ע"ב כל המומין הפוסלים בכהנים פוסלים בנשים ושנים אינו בכלל כי בכהנים אין שנים פוסל כמבואר חולין כ"ד א' וגם לא נחשב בין המומין שהוסיפו עליהן בכתובות שם ע"ה א' ובשו"ע אע"ז סימן ל"ט עי"ש, רק בחת"ס חלק שני סימן מ"ז לאם הבתולה כבר יותר מארבעים שנה,

---

ב) לפענ"ד אין הכרח מדברי המל"מ הנם בשגילה שייך לפני עור, דאפשר לומר דכוונת המל"מ כיון דהאילנות הם של ישראל ומכלי רשותו של ישראל אין העכו"ם יכול להרכיבם, א"כ מה שהישראל מניחו להרכיב אף שזה דק בשב ואל תעשה, הרי"ל לפני עור בתרי עיברי דנהרי, אבל היכא שכדעתו לעשות איסור בשל עצמו ובידו ג"כ לעשותו, אלא שחבירו יכול לעכבו, אין במה שאינו מעכבו איסור של לפני עור כיון שהאיסור נעשה מבלי שהוא יתן הסכמתו לבך, אלא זה ענין של מצות הוכח תוכיח את עמיתך. וכן אפשר ג"כ לפרש דעת הגר"א.

אבל בסמ"ג המוזכר בדברי האמר"ר שליט"א מבואר דסב"ל בדעת המל"מ אפילו אם האיסור נעשה ממילא ללא כל סיוע, מ"מ כל שחבירו יכול לעכב הרי"ל לפני עור עי"ש בדבריו, וממילא אסור אפילו בעכו"ם. ולדבריו צ"ל ע"כ הא דמצות תוכחה אינה אלא בישראל, היינו באופן שאינו ברור שע"י תוכחתו יחזור בו מהאיסור, אבל היכא שברור לו שיכול להפרישו מאיסור הרי"ל בכלל לפני עור, ואסור אפילו בעכו"ם לפי"ז וצ"ע.